ഫാമുകൾ എങ്ങനെ തുടങ്ങാം?

ഡോ. പി. വി. മോഹനൻ

തൊഴിലവസരങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുവാൻ നല്ല സംരംഭങ്ങൾ വേണം. അതുവഴി അഭ്യസ്ത വിദ്യരായ യുവജനങ്ങൾക്ക് കാർഷികരംഗത്ത് മികച്ച സംരംഭങ്ങൾ തുടങ്ങുവാൻ സാധിക്കും. കാർഷിക–മൃഗസംരക്ഷണ മേഖലയിൽ നിരവധി സംരംഭങ്ങൾക്ക് സാധ്യതയുണ്ട്. ഈ രംഗത്തെക്കുറിച്ച് കൂടുതൽ അറിവുകൾ പകർന്നുനൽകുന്ന കൃതിയാണ് ***ഫാമുകൾ എങ്ങനെ തുടങ്ങാം?*** എന്നത്. കൃഷി–മൃഗസംരക്ഷണ മേഖലയിൽ നിരവധി പുസ്തകങ്ങളുടെ രചയിതാവും അറിയപ്പെടുന്ന വെറ്ററിനറി സർജനുമായ ഡോ. പി. വി. മോഹനന്റെ കാർഷിക സംരംഭകർക്കുള്ള ഒരു ഉത്തമവഴികാട്ടിയാണ് ഈ പുസ്തകം.

കവർ ഡിസൈൻ: ഡി സി ഡിസൈൻ സ്റ്റുഡിയോ

ഒരു ഡി സി ബുക്സ് മുദ്രണം
www.dcbooks.com

കൃഷി / മൃഗസംരക്ഷണം

ISBN 978-81-264-6516-3
9 788126 465163 00003

E-book available POD

₹ 250

ഡോ. പി. വി. മോഹനൻ • ഫാമുകൾ എങ്ങനെ തുടങ്ങാം?

3-ാം പതിപ്പ്

ഫാമുകൾ എങ്ങനെ തുടങ്ങാം?

മൃഗസംരക്ഷണ സംരംഭകർക്ക് ഒരു വഴികാട്ടി

ഫാം ലൈസൻസ്, കെട്ടിടനിർമ്മാണച്ചട്ടങ്ങൾ, മാതൃകാപദ്ധതികൾ, പ്രോജക്റ്റ് റിപ്പോർട്ടുകൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള സമഗ്രമായ ഉള്ളടക്കം

ഡോ. പി. വി. മോഹനൻ

College Of Avian Sciences & Management
LIBRARY
KVASU Thiruvazhamkunnu-678 601

1732

College Of Avian Sciences & Management
LIBRARY
KVASU Thiruvazhamkunnu-678 601

COLLEGE OF AVIAN SCIENCES & MANAGEMENT
KVASU CAMPUS, THIRUVAZHAMKUNNU

Acc. No. 1732 Call No.

This book should be returned on or before the date last given below.

ഡോ. പി.വി. മോഹനൻ

1962-ൽ കണ്ണൂർ ജില്ലയിലെ ശ്രീകണ്ഠാപുരത്തെ ചേപ്പറമ്പിൽ ജനിച്ചു. മണ്ണുത്തി വെറ്ററിനറി കോളജിൽനിന്നും ബിരുദമെടുത്തശേഷം പന്ത്രണ്ടു വർഷക്കാലം മൃഗസംരക്ഷണവകുപ്പിൽ വെറ്ററിനറി സർജനായി ജോലിനോക്കി. മീറ്റ് പ്രോഡക്ട്സ് ഓഫ് ഇന്ത്യയുടെ കൂത്താട്ടുകുളം ഡിവിഷന്റെ മാനേജിങ് ഡയറക്ടറായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ സെന്റർ ഫോർ എൻവയോൺമെന്റ് എജ്യൂക്കേഷന്റെ സീനിയർ പ്രോജക്ട് ഓഫീസർ. ഫാം ജേർണലിസത്തിനുള്ള സംസ്ഥാന അവാർഡും സംസ്ഥാനസർക്കാരിന്റെ കർഷകമിത്ര അവാർഡും (2002–'03) ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഫാം ഫോട്ടോഗ്രഫിയിലും അനവധി പുരസ്കാരങ്ങൾ നേടിയിട്ടുണ്ട്.

ഡോ. പി.വി. മോഹനന്റെ ഞങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച കൃതികൾ

കൃഷി / മൃഗസംരക്ഷണം

ആടുവളർത്തൽ: ബോവർ, മലബാറി
ആടുവളർത്തൽ: 100 ചോദ്യങ്ങളും ഉത്തരങ്ങളും
കാലിരോഗങ്ങളും പ്രതിവിധികളും
മൃഗപരിപാലനത്തിലെ നാട്ടറിവുകൾ
ജന്തുജന്യരോഗങ്ങൾ
കാട-ടർക്കിവളർത്തൽ
മുയൽവളർത്തൽ
പന്നിവളർത്തൽ
താറാവ് വളർത്തൽ
പശുപരിപാലനം
മുട്ടക്കോഴിവളർത്തൽ
ഇറച്ചിക്കോഴിവളർത്തൽ
തേനീച്ചവളർത്തൽ
എമു വളർത്തൽ
ഫാമുകൾ എങ്ങനെ തുടങ്ങാം?

ഡോ. പി.വി. മോഹനന്റെ പുസ്തകങ്ങൾ പരിചയപ്പെടാൻ ക്യൂ ആർ കോഡ് സ്കാൻ ചെയ്യൂ.

ഡോ. പി.വി. മോഹനൻ

ഫാമുകൾ എങ്ങനെ തുടങ്ങാം?

DC Life

Malayalam Language
Fāmukal Engane Thudangām?

Agriculture/Animal Husbandary
by Dr. P. V. Mohanan

Rights Reserved

First Published November 2015
This edition - November 2019

Publishers
D C Life
An imprint of D C Books
Kottayam 686 001
Kerala State, India
Literature News Portal: www.dcbooks.com
Online Bookstore: www.dcbookstore.com
e-bookstore: ebooks.dcbooks.com
Customercare: customercare@dcbooks.com, 9846133336

Distributors
D C Books-Current Books
INDIA

D C Books Library Cataloguing in Publication Data
Mohanan, P. V.
Famukal engane thudangam/ P. V. Mohanan.
240p., 21cm.
ISBN 978-81-264-6516-3.
1. Agriculture. 2. Farmhouses.
I. Title.
631.21-dc 22.

No part of this publication may be reproduced, or transmitted in any form or by any means, without prior written permission of the publisher.

ISBN 978-81-264-6516-3

Printed in India
at Manipal Technologies Limited, Manipal.

D C Books: The First Indian Book Publishing House to get ISO Certification

891/19-20-Sl.No. 19794-dcb 6242-(3)200(POD)-6700-11-19-p st

ആമുഖം

അധികവരുമാനം ആഗ്രഹിക്കാത്തവരായി ആരുമുണ്ടാകില്ല. മാസംതോറും എണ്ണിച്ചുട്ട അപ്പംപോലെ കിട്ടുന്ന ശമ്പളത്തിനകത്ത് ജീവിതത്തെ പരുവപ്പെടുത്തിയെടുക്കാൻ മിക്കവർക്കും ഏറെ ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ടിവരും. നമുക്കു ചുറ്റും അവസരങ്ങൾ നിരവധിയാണ്. ഇവയെ നമ്മുടെ ഇഷ്ടത്തിനൊത്ത് ഉപയോഗപ്പെടുത്താവുന്നതേയുള്ളൂ. കുടുംബാംഗങ്ങൾ ചേർന്നുതന്നെ ഒരു പുതിയ സംരംഭം അനായാസം തുടങ്ങാവുന്നതാണ്. മുല്ലപ്പൂമുതൽ കോഴിയിറച്ചിവരെ അയൽസംസ്ഥാനത്തെ സംരംഭകർ കേരളത്തിൽ വാണിഭം നടത്തുന്നു. ആവശ്യമുള്ളതെല്ലാം വിലകൊടുത്തു വാങ്ങാതെ പരമാവധി സ്വന്തമായി ഉത്പാദിപ്പിച്ച് നമുക്കും സംരംഭകരാകാം.

ഇന്നു നാം കാണുന്ന വൻകിട സംരംഭങ്ങളെല്ലാം വളരെ ചെറിയ രീതിയിൽ തുടങ്ങിയവയാണ്. വലിയ ഫാക്ടറികളും കെട്ടിടങ്ങളും പണിയാതെ പരമാവധി ചെലവു കുറച്ച് സംരംഭം തുടങ്ങാം. കാരണം, ചെലവ് കുറയുമ്പോൾ ലാഭം കൂടും. പുതിയൊരു അവസരം കണ്ടെത്തുന്നതിനെക്കാൾ നമുക്ക് അനുയോജ്യമായതും താത്പര്യമുള്ളതുമായ മേഖല തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതായിരിക്കും കൂടുതലെളുപ്പം. സംരംഭത്തിന്റെ ഓരോ ഘട്ടവും ആസ്വദിക്കാൻ കഴിയണം. വെല്ലുവിളികളെ നേരിടാൻ ചങ്കുറപ്പും കഠിനാധ്വാനം ചെയ്യാനുള്ള മനസ്സുമാണ് ഒരു സംരംഭകന് അത്യാവശ്യം മുതൽമുടക്കായി വേണ്ടത്.

കൃത്യമായ ആസൂത്രണമുണ്ടെങ്കിൽ അനായാസം ലാഭം കൊയ്യാവുന്ന മേഖലയാണ് ഭക്ഷ്യോത്പന്നങ്ങളുടേത്. മാംസത്തിനും മുട്ടയ്ക്കുമായി പക്ഷി–മൃഗാദികളെ വളർത്തുന്നതുമുതൽ ഭക്ഷ്യസംസ്കരണം, ഭക്ഷ്യവ്യാപാരം എന്നിവവരെ ഇതിൽനിന്നും കണ്ടെത്താവുന്നതാണ്. ലൈവ് സ്റ്റോക്ക് ഫാമുകൾ ആരംഭിച്ച് കന്നുകാലി, ആട്, കോഴി, പന്നി തുടങ്ങിയവയെ വളർത്തിയാൽ തീർച്ചയായും അതൊരു നല്ല ആദായമാർഗ്ഗമാകും.

സംരംഭം തുടങ്ങേണ്ട മേഖല തിരഞ്ഞെടുത്തുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെയുള്ളത് പറ്റിയ സ്ഥലം കണ്ടെത്തൽ, കെട്ടിട–അനുബന്ധ നിർമ്മാണങ്ങൾ തുടങ്ങിയവയാണ്. ഇതിന് നിരവധി കടമ്പകൾ കടക്കേണ്ടതുണ്ട്. പഞ്ചായത്തിൽനിന്നോ മുനിസിപ്പാലിറ്റിയിൽനിന്നോ കൃത്യമായ അനുമതി ആവശ്യമാണ്. ഈ അനുമതി നേടുന്നതിനായി നിരവധി

രേഖകൾ സമർപ്പിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അനുമതി നേടി പണി പൂർത്തിയായാലും പിന്നെയും വേണം അവശ്യമായ രേഖകൾ. ഇത്തരത്തിൽ ഹാജരാക്കേണ്ട അനുമതിപത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചും അവയുടെ നിബന്ധനകളെക്കുറിച്ചും പുതുസംരംഭകർ അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ട വിവരങ്ങൾ കൃത്യമായി ഇതിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നു.

കന്നുകാലികൾ, പന്നികൾ, ആടുകൾ, പശുക്കൾ, കോഴികൾ തുടങ്ങിയവയെ വളർത്തുന്ന ലൈവ് സ്റ്റോക്ക് ഫാമുകളുടെ പ്രവർത്തനത്തിനാവശ്യമായ ലൈസൻസ് നേടുന്നതിനും പുതുക്കുന്നതിനുമുള്ള മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കൊപ്പം ഇവയുടെ പ്രവർത്തനത്തിനു ലഭ്യമാകുന്ന സർക്കാർ സഹായങ്ങളെക്കുറിച്ചും വിശദീകരിക്കുന്നു. ഭക്ഷ്യ-വ്യാപാര മേഖലയിൽ പാലിക്കേണ്ട ചട്ടങ്ങളുടെ വിവരണവും ഈ മേഖലയിലേക്കു കടന്നുവരുന്നവർക്ക് വഴികാട്ടിയാവുമെന്നതിൽ സംശയമില്ല.

ഗ്രാമവികസനം, ഗ്രാമീണവായ്പ എന്നീ മേഖലകളിൽ ശക്തമായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന കേന്ദ്ര സർക്കാർ സ്ഥാപനമായ നബാർഡിൽനിന്നു ലഭ്യമാകുന്ന സാമ്പത്തിക സഹായങ്ങൾ, സബ്സിഡി എന്നിവയെക്കുറിച്ചും സംരംഭങ്ങളുടെ മാതൃകാപദ്ധതികളെക്കുറിച്ചും ഇതിൽ വിവരിക്കുന്നുണ്ട്. ഭക്ഷ്യോത്പന്ന മേഖലയിൽ പുതുതായി സംരംഭം തുടങ്ങാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവർക്ക് ലളിതമായ ഭാഷയിൽ കൃത്യമായ വിവരങ്ങളെത്തിക്കാനാണ് ഞാനിതിൽ ശ്രമിച്ചിട്ടുള്ളത്. അതുകൊണ്ടു തന്നെ അവർക്കിതൊരു കൈപ്പുസ്തകമായിരിക്കുമെന്നു പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

ഡോ. പി.വി. മോഹനൻ

സംരംഭകത്വഗുണങ്ങൾ 11
പശു വളർത്തൽ 19
ആടുവളർത്തൽ 30
ഇറച്ചിക്കോഴി വളർത്തൽ 37
മുട്ടക്കോഴി വളർത്തൽ 44
ഇറച്ചിക്കോഴി സംസ്കരണം 47
മാംസോത്പാദന മേഖല 52
താറാവ് വളർത്തൽ 64
എമു വളർത്തൽ 71
മുയൽ വളർത്തൽ 76
ടർക്കി വളർത്തൽ 83
വളർത്താം വൻവാത്തയെ 89
അരുമപ്പക്ഷികൾ 94
പോത്തുവളർത്തൽ 112
ഫാം ടൂറിസം 116
കാട വളർത്തൽ 121
മാതൃകാപദ്ധതികൾ 127
മൃഗസംരക്ഷണമേഖലയിലെ ബന്ധപ്പെട്ട
കെട്ടിടനിർമ്മാണ ചട്ടങ്ങൾ 186
മലിനീകരണ നിയന്ത്രണ ബോർഡിൽനിന്നുള്ള
അനുമതികൾ നേടുന്നതെങ്ങനെ? 191

കേരളപഞ്ചായത്ത് രാജ് (ലൈവ് സ്റ്റോക്ക് ഫാമുകൾക്ക്
ലൈസൻസ് നൽകൽ) ചട്ടങ്ങൾ, 2012.................198
ഭക്ഷ്യവ്യാപാരപ്രവർത്തന ലൈസൻസിന്
അപേക്ഷിക്കുമ്പോൾ.. 206
നബാർഡ് പദ്ധതികൾ... 216
എം.എസ്. എം. ഇ.ഡി. സംരംഭങ്ങൾ...227
പദസൂചി 235

ഫാമുകൾ എങ്ങനെ തുടങ്ങാം?

പദസൂചി

അകിടുവീക്കം 29, 81
അയൽക്കൂട്ടം 23
അയിൽസ്ബെറി 66
അരിപ്രാവ് 111
അലങ്കാരപ്പക്ഷികൾ 94
അസീൽ 108, 154
അറവുശാല 52, 186
ആടലോടകം മുട്ട 46
ആടുഗ്രാമം 129
ആടുവളർത്തൽ 30
ആട്ടപ്രാവ് 107
ആരാധനാ ടൂറിസം 117
ആരോഗ്യ ടൂറിസം 117
ആൽബിനോ 101
ആസ്ട്രേലിയൻ
ഗ്രാസ്ഫിൻജുകൾ 105
ആസൂത്രണം 14
ഇന്തോനേഷ്യ 104
ഇന്ത്യൻ റണ്ണർ 66
ഇൻകുബേറ്റർ 88, 124
ഇൻഡോനേഷ്യ 105
ഇറച്ചിക്കോഴി വളർത്തൽ 37
ഇറച്ചിക്കോഴി
സംസ്കരണം 47
ഇംഗ്ലിഷ് മാഗ് 107
ഇംഗ്ലിഷ് വൈറ്റ് 122
ഈറോഡ് 113
ഉജാല 11
ഉത്തരവാദിത്വ ടൂറിസം 117
ഉപഭോക്താവ് 17
എക്കോ ടൂറിസം 117
എഗ്ഗർ നേഴ്സറി 142
എമു 71
എമു എണ്ണ 75
എമു വളർത്തൽ 71
എവിസറേഷൻ 49
എം.ഇ. മീരാൻ 12
എം.സി. ജേക്കബ് 12
എംഡൻ 90
എംബാസിൻ 87
ഏവിയറി 95
ഐവർമെക്ടിൻ
ഇഞ്ചക്ഷൻ 114
ഐസക് ജോസഫ് 12
ഒമേഗ 3 മുട്ട 46
ഓപാലിൻ 101
കന്യാസ്ത്രീ 107
കന്നിപ്പാൽ 35
ക്യാംബെൽ താറാവുകൾ 65
കാക്കി ക്യാംബെൽ 65
കാട്ടുകോഴി 111
കാട്ടുതാറാവുകൾ 111
കാഫ് സ്റ്റാർട്ടർ 114
കിളികുളം 20
കിറ്റെക്സ് 11
കുടുംബശ്രീ 23, 30, 37, 46
കുളക്കോഴി 111
കുളമ്പുരോഗം 113
കൃഷിവകുപ്പ് 132
കേന്ദ്ര കൃഷിമന്ത്രാലയം 216
കേന്ദ്ര ഭക്ഷ്യമന്ത്രാലയം 22
കേരള കാർഷിക
സർവ്വകലാശാല 56
കേരള പീജിയൺ
സൊസൈറ്റി 108

കേരള സ്റ്റേറ്റ് പൗൾട്രി ഡെവലപ്മെന്റ് കോർപ്പറേഷൻ 143
കേരള സംസ്ഥാന മലിനീകരണ നിയന്ത്രണ ബോർഡ് 58, 191
കൊക്കറ്റിൽ 94, 101
കൊച്ചിൻ ബാന്റം 108
കൊച്ചൗസേപ്പ് ചിറ്റിലപ്പിള്ളി 12
കൊന്ന്യൂരക് 104
കോക്സീഡിയോസിസ് 81
കോപ്പർ ഫെസന്റ് 106
കോളറ 70
കോഴിത്തീറ്റ ഫാക്ടറി 37
കോഴിപ്പോര് 154
ക്ലോസ്ഡ് റിങ് 100
കംഗാരു ദ്വീപുകൾ 104
ക്രെസ്റ്റ് 101
ഗവേഷണ ടൂറിസം 117
ഗിർ 22
ഗോട്ട് ബ്രീഡേർസ് സൊസൈറ്റി 133
ഗോൾഡൻ ക്രൗൺഡ് 104
ഗോൾഡൻ ഫെസന്റ് 106
ഗോൾഡീസ് ലോറിക്കീറ്റ് 104
ഗ്രാമപ്രിയ 153
ഗ്രാമവികസനം 216
ഗ്രാമശ്രീ 153
ഗ്രാമീണവായ്പ 216
ഗ്രീൻ നെയ്പ്ഡ് ലോറിക്കീറ്റ് 104
ഗ്രേ ജയന്റ് 76
ഗ്രോവർ 125
ചാറ്ററിങ് ലോറി 104
ചിരിപ്രാവ് 108
ചില്ലറ വ്യാപാരി 17
ചൂട്ടിനോ 101
ചെമ്പല്ലി 67
ചെമ്പോത്ത് 111
ജനശ്രീ 37
ജമുനാപാരി മുട്ടനാട് 33
ജാപ്പനീസ് ബാൻഡം 108
ജാവാ 105
ജാവാക്കുരുവികൾ 105
ജാംഷഡ്ജി ടാറ്റാ 12
ടർക്കി വളർത്തൽ 83
ടുകേസ്ഡൊ 122
ഡമാസ്കസ് ആടുകൾ 36
ഡയജസ്റ്റർ 62
ഡയറി ഡവലപ്മെന്റ് ഓഫീസർ 23
ഡിണ്ടികൽ 113
തടിപ്രാവ് 108
താർപാർക്കർ 22
താറാവ് വളർത്തൽ 64
തീറ്റ നിർമ്മാണ ഫാക്ടറി 20
തീറ്റപ്പുല്ലുകൾ 34
തീറ്റപ്പുൽ കൃഷി 20
തുളസി മുട്ട 46
തൂക്കണാം കുരുവി 111
ദേശാടനം 93
ധിരുബായ് അംബാനി 12
നൺസ് 105
നബാർഡ് 22, 216
നാഗാർജ്ജുന 11
നാമക്കൽ 113
നേച്ചർഫ്രഷ് 23
നോർവിച്ച് കാനറി 104
ന്യൂഗിനിയ 104
ന്യൂസിലാന്റ് വൈറ്റ് 76
പടങ്ക് കിങ് 107
പഠന ടൂറിസം 117
പന്നിവളർത്തൽ 36
പരുന്ത് 111
പാരക്കീറ്റ് 94
പാരറ്റുകൾ 94
പാസ്ചുറെല്ലോസിസ് 81
പിന്നിങ് 48
പൂപ്പൽ 70
പെറ്റ് ഫുഡ് 54

പൈഡ് 101
പൊള്ളാച്ചി 113
പോത്തുവളർത്തൽ 112
പോളിഷ് ക്യാപ്പ് 108
പൗട്ടേർസ് 107
പ്രഞ്ച് മൊണ്ടാന 107
പ്രവർത്തന മൂലധനം 27
പ്രാവുകൾ 94, 101
പ്ലേഗ് 70
ഫാൻസി പ്രാവുകൾ 106
ഫാം ടൂറിസം 116, 117
ഫിഞ്ചുകൾ 94
ഫിയറി ഷോൺഡേർസ് 104
ഫിലിപ്പോസ് 12
ഫെസന്റ് 94
ഫ്രിൻബാക്ക് 107
ബഡ്ജറി 94, 101
ബഫർസ്റ്റോക്ക് 25
ബയോഗ്യാസ് പ്ലാന്റ് 20, 22
ബൾക്ക് മിൽക്ക് കൂളർ 22
ബുൾബുൾ 111
ബൂട്ടഡ് ബാന്റം 108
ബെൻസൈൽ ബെൻസോയെറ്റ് 82
ബെൽസ്വിൽ സ്മാൾ വൈറ്റ് 83
ബൈഫുറാൻ 87
ബോർഡറി കാനറി 104
ബ്രിട്ടീഷ് ഓറഞ്ച് 122
ബ്രോഡ് ബ്രെസ്റ്റഡ് ബ്രോൺസ് 83
ബ്രോഡ് ബ്രെസ്റ്റഡ് ലാർജ് വൈറ്റ് 83
ബ്രോയിലർ പൗൾട്രിഫാം 38, 40
ബ്ലഡ്മീൽ 54
ബ്ലാക്ക് വിങ്ഡ് ലോറി 104
ബ്ലൂക്രൗൺഡ് 104
ബ്ലോക്ക് പഞ്ചായത്ത് 46
ബ്ലോസം ഹെഡഡ് പാരക്കീറ്റ് 111
ഭക്ഷ്യസുരക്ഷാ ഏജൻസി 22
ഭക്ഷ്യസുരക്ഷാനിയമം 53
മക്കാവ് 94
മഞ്ചൂറിയൻ ഗോൾഡൻ 122
മദാമ്മക്കോഴി 111
മണ്ണിര കമ്പോസ്റ്റ് 20, 22
മയിൽ 111
മലബാറി ആടുകൾ 31
മസ്കോവി താറാവുകൾ 66, 91
മഹാത്മാഗാന്ധി 12
മാടപ്രാവ് 111
മാലി 105
മാലിന്യസംസ്കരണം 20, 54, 57
മില്ലിഫ്ളൂർ 108
മുഖ്യനഗരാസൂത്രകൻ 188
മുട്ടക്കോഴി വളർത്തൽ 44
മുട്ടത്താറാവ് 174
മുനിയ 111
മുയൽ വളർത്തൽ 76
മൃഗസംരക്ഷണ പരിശീലനകേന്ദ്രം 115
മൃഗസംരക്ഷണ വകുപ്പ് 132
മൈക്രോചിപ്പ് 100
മൈന 111
യോർക്ഷയർ കാനറി 104
രോഗപ്രതിരോധശക്തി 35
ലൂണാർ 11
ലോറിക്കീറ്റുകൾ 94
വണ്ണാത്തിപ്പുള്ള് 111
വൻവാത്തകൾ 89
വയൽക്കിളി 105
വാക്സമ്പിൽ 105
വി–ഗാർഡ് 11
വിഗോവ സൂപ്പർ എം. 66, 179
വിഷ്ണു നമ്പൂതിരി 12
വെറ്ററിനറി എക്സ്റ്റൻഷൻ പ്രൊവൈഡർ ടീം 130
വൈറ്റ് അയ്ഡ് കൊന്ന്യൂർ 104
വൈറ്റ് പെക്കിൻ 66

വ്യവസായവകുപ്പ് 22
സ്കാൾഡർ 48
സൺ കൊന്യൂർ 104
സമീകൃതാഹാരം 35
സർക്കസ് തത്തകൾ 103
സഹിവാൽ 22
സാറ്റലൈറ്റ് ഫാമുകൾ 22
സാറ്റിൻ 107
സി.ഒ. 3 34
സി.ഒ. 4 20
സിഞ്ചിങ് 48
സിന്നമൺ 101
സിന്ധി 22
സിൽക്കി 108
സിൽവർ ഫെസന്റ് 106
സിൽവർ ഫോക്സ് 76
സിൽവർ ലെയ്സ്ഡ് 108
സെൻട്രൽ ഷീപ്പ് ആൻഡ് വൂൾ
റിസർച്ച് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് 82
സോവിയറ്റ് ചിഞ്ചില 76
സ്വിൻഹോസ് ഫെസന്റ് 106
ഹാച്ചറി 167
ഹിമാലയൻ 76
ഹെറിറ്റേജ് ടൂറിസം 117
ഹൈടെക് ഡയറി ഫാം 21
ഹൈഡ്രോലൈസിസ് 62
ഹോമർ 107
റൈറ്റ് വർഗ്ഗം 71
റീവ്സ് ഫെസന്റ് 106
റെഡ് ടർട്ടിൽ 108
റോസ് കോമ്പ് 108
റോസ് റിങ്ഡ് പാരക്കീറ്റ് 111
ക്ഷീരവികസന വകുപ്പ് 22